

BMR 2121c – NYELVTÖRTÉNET (SZEMINÁRIUM)

BA II. évf. – 2009/2010 tavaszi félév

Dér Csilla Ilona egy. doc.

Tematika

1. Bevezetés: szinkrónia, diakrónia, a nyelvtörténet forrásai és módszerei, nyelvemléktípusok, korszakolás. A nyelvtipológia, az areális nyelvészet és a nyelvgenetika elhatárolása.
2. Szórványelemzés I. A külföldi szórványemlékek.
3. Szórványelemzés II. Hazai szórványemlékek. A Tihanyi Alapítólevél elemzése I.
4. Szórványelemzés III. A Tihanyi Alapítólevél elemzése II.
5. A szótőtípusok kialakulása I.
6. A szótőtípusok kialakulása II.
7. 1. zárthelyi dolgozat.
8. Szövegemlékek I. A Halotti Beszéd és Könyörgés elemzése I.
9. Szövegemlékek II. A Halotti Beszéd és Könyörgés elemzése II.
10. Szövegemlékek III. A Halotti Beszéd és Könyörgés elemzése III.
11. Szövegemlékek IV. Az Ómagyar Mária-siralom elemzése.
12. Összefoglalás: viszonyszók és toldalékok kialakulása a magyar nyelvben.
13. 2. zárthelyi dolgozat.
14. Értékelés.

Kötelező irodalom:

- Bárczi Géza 1958. *A szótövek*. Magyar történeti szóalaktan 1. Egyetemi Magyar Nyelvészeti Füzetek. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Bárczi Géza – Benkő Loránd – Berrár Jolán 1967. *A magyar nyelv története*. Budapest: Tankönyvkiadó. (Bármelyik későbbi kiadás is jó!) – Kötelezőek a tematikához kapcsolódó részek, a többi ajánlott!
- Benkő Loránd (főszerk.) 1991–1995. *A magyar nyelv történeti nyelvtana I., II/1. és II/2.* Budapest, Akadémiai Kiadó. – Kötelezőek a tematikához kapcsolódó részek, a többi ajánlott!
- Benkő Loránd 1980. *Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Gerstner Károly 2006. A magyar nyelv szókészlete. In: Kiefer Ferenc (főszerk.) *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 437–480.
- Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar nyelvtörténet*. Budapest: Osiris Kiadó. – Kötelezőek a tematikához kapcsolódó részek, a többi ajánlott!
- A. Molnár Ferenc 2005. *A legkorábbi magyar szövegemlékek. Olvasat, értelmezés, magyarázatok, frazeológia*. Debrecen: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kara, Klasszika-filológiai Tanszék.
- Molnár József – Simon Györgyi 1976. *Magyar nyelvemlékek*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Zelliger Erzsébet 2005. *A Tihanyi Alapítólevél*. Pannonhalma: Bencés Kiadó.

Ajánlott irodalom:

- Bárczi Géza 1951. *A Tihanyi Apátság alapítólevele mint nyelvi emlék*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Bárczi Géza 1975/1982. *A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése*. Sajtó alá rend. Abaffy Erzsébet – Abaffy Csilla. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Bárczi Géza 2001. *A magyar szókincs eredete*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. (Az eredeti 1958-ban jelent meg, későbbi kiadásai is jók!)
- Benkő Loránd 1988. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Berta Árpád 1997. Eltérő nézetek a magyar törzsnevek eredetéről. In: Kovács László – Veszprémy László (szerk.) *Honfoglalás és nyelvészet*. Budapest: Balassi Kiadó. 211–219.
- Dér Csilla Ilona 2008. *Grammatikalizáció*. Nyelvtudományi értekezések 158. Budapest: Akadémiai.
- Dömötör Adrienne 2006. *Régi magyar nyelvemlékek*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Madas Edit (szerk.) 2009. „Látjátok feleim...” – magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár.
- Martinkó András 1988. *Az Ómagyar Mária-siralom hazai és európai tükrében*. Irodalomtörténeti Füzetek 117. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- D. Máta Mária 2007. *A magyar szófajttörténet általános kérdései*. Nyelvtudományi értekezések 157. Budapest: Akadémiai.
- Mészöly Gedeon 1956. *Ómagyar szövegek nyelvtörténeti magyarázatokkal*. Budapest: Tankönyvkiadó.

Pais Dezső 1939. *A veszprémvölgyi apácák görög oklevele mint nyelvi emlék.* MNyTK. 50. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság.
Pais Dezső 1975. *A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből.* Budapest: Akadémiai.

Előfeltétel: a Nyelvtörténet előadás (BMR 2120) teljesítése, elsősorban a hangtörténeti ismeretek miatt, ennek hiányában a kurzus nem vehető fel!

A tárgy teljesítésének feltételei:

Részvétel az órákon (max. 3 hiányzás, egyéb hiányzás csak orvosi igazolással).

A két zárthelyi legalább elégségesre történő megírása. Pótzárthelyik nincsenek, aki nem írja meg a zárthelyit a megadott időpontban, orvosi igazolást hozva később szóban számolhat be az adott anyagrészből.